عبدالله عصمتی.

آنا تلی

برنچی بولم.

ابتدائی مکتبلرنڭ ایکنچی صنف شاگردلری اوچون چن آنا تلنده

قرائت کتابیدر.

ایکنچی باصمەسی.

«یول» کتابخانەسی نشریاتندن
۳۳ نچی کتاب.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія „УМИДЪ“
1915.

يول نشرياتندن

ادبيات كتابلرى:

آخوند حضرت — رومان كبير بكر اثرى بهاسى ١٢ تين.

جانلى قورچاق « « « « « ١٢ «

تاريخى پيبصه پيبصه « « « « ٧ «

بەيرەم خاطرەلرى « « « « ٥ «

قاره طاب « « « « ٦ «

كرەيتصرووۋا صوناتا ليف طولستويدن ترجمه « ٥٥ «

ايكى محبت پيبصه ع. د. اثرى « ١٢ «

آول قزى « ع. د. « « ١٤ «

حسيات باصقچلرى شعر ظريف بشيرى « « ٨ «

گل باقچەسى « حبيب اسحاقى « « ١٤ «

اميد يلدزم « م. اوقماسى « « ١٢ «

وجدان عذابى رومان ويقتور هوغودن ترجمه « ١٥ «

مكتوب « ذوتلو اثرى « ١٥ «

كر يورو هم آلارنى صاقلاو فوزيه ابراهيموا « « ١٠ «

كمنك بالاسى؟ رومان ضيا ناصرى « « ٨ «

اوزولگان اميد عبدالعزيز مناسيف « « ١٥ «

ايمچيلر قربانى پيبصه « « « « ١٠ «

اوشانچسز يولغه بر آدوم « « « « ١٣ «

برنچى محبت صدرى جلال « « ٢٥ «

صاناشو « « « « ١٠ «

عبد الله عصمتی.

آنا تلی

برنچی بولم.

ابتدائی مکتبلرنك ایکنچی صنف شاگردلری اوچون چن آنا تلنده

قرائت کتابیدر.

ایکنچی باصمه‌سی.

«یول» کتابخانه‌سی نشریاتندن
۳۳ نچی کتاب.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія „УМИДЪ"
1915.

بسم الله الرحمن الرحيم

١) علی‌نڭ ساباققه باروی.

ایرته برله طۇرغاچ آناسی علی‌نڭ بیت هم قوللارینی یووندردی؛ چه‌ی اچردی. چه‌یدن صوڭ علی اوزینڭ آبزاسی بله‌ن برگه ساباققه باروغه جییندی. کتابلارن، قلملرن بوقچاسینه سالدی. سه‌عه‌ت سیکزنی صوققاچ، آلار اۇیدن چغوب کیتدیلر.

سوزلر:

طۇرماق (یۇقیسندن طۇردی)، طۇرماق (آیاققه باسماق)، طۇرماق (ترکلك ایتمه‌ك، عمرینه شولای طۇردی)، طۇرمش (ترکلك)، طۇرماق (بو نه‌رسه کوبمه طۇرا؟ نیچه تیین؟)، طۇرماق (دوام ایتمه‌ك، شولای ایته طۇرغاچ = شولای ایتوده دوام ایتکه‌چ). بووماق، بوونماق، بوودرماق. یۇوش، اچمه‌ك، اچرمه‌ك، اچم (بر اچم صو)، اچه‌ك.

٢) مکتبده.

سه‌عه‌ت طوغزنی صوققانچی بارلق شه‌کرتلر جییلۇب بتدی؛ هر بری اوز اورنینه اوطردی؛ کتابلارن بوقچالارندان چغارۇب کرسیلری اۇستینه قویدیلار؛ آللارینه قاراب طنغنه اوطردیلار. سه‌عه‌ت

طوغزنی صوقـقاچده، معلم صنف بولمه‌سینه کیلوُب کردی. شه‌کرتلر معلملرینی اوُلوغلاب آیاق اورا طوُردیلار؛ معلم اورنینه اوطرغاچ شه‌کرتلرده اوز اورنلارینه اوطردیلار.

سوزلر:

مکتب (یازا طوُرغان اورن، ساباق اوقی طوُرغان بیر)، سه‌عه‌ت (ساعت)، بارلق، (همه، بارچا، بوُتون)، بارلق (بوقلقنك کیریسی)، اوطرماق، اوطرتماق. (بالانی اورندققه اوطرتدم)، اوطرتماق (باقچاغا آغاچ اوطرتدم)، اوطرغچ (اوروندق، کوب اوطروچی کشی)... کرسی (پارتا، کتاب قویا طوُرغان قیش اوُستەل).

٣) آنا.

بر کچکنه بالا آناسی بله بازارغه چققان ایکه‌ن؛ کوب کشی آراسنده آناسندان آداشوب قالغان. یلی یلی آناسن ازله‌ب یوُرگه‌نده آندان «نیك یلیسك؟» دیوب صوُراغانلار.

بالا «ئه‌نییمنی یوغالتدم: ئه‌نییمنی ازلیم» دیوب جواب بیرگه‌ن.

ـ «ئـه‌نییك نیندی ایدی» دیوب صوُری باشلاغانلار.

بالا «مینم ئه‌نییمنی بلمیسزمنی؟ مینم ئه‌نییم آنالارنك ایك یاخشیسی ایدی» دیگه‌ن.

سوزلر:

آنا، ئەنی، آنای. کچی (زورنك کیریسی)، کچرەیمەك، کچرەیتمەك، کچرەیمەك (توبەنچیلك کورگەزمەك). چقماق (اوّیدن چقدی)، چقماق (ئولەن اوسمەك)، چغش (بو یل بوغدای‌نك چغشی ناچار، حصولی)، چغش (خراجات)، چغلاماق (آت کیربل‌نمەك)، آداشماق (کمدن؟ نەرسەدن؟)، آداشدرماق، (کمنی، نەرسەنی؟)، أز، أزلەمەك (أزندن بارماق).

٤) طووغان تل.

ای طووغان تل، ای ماتور تل ئەتکەم، ئەنکەمنك تلی!
دنیادە کوب نەرسە بلدم سین طووغان تل آرقلی.
ایك ئلك بو تل بلەن ئەنکەم بیشکدە کوّیلەگەن،
آنناری توّنلر بویی ئەبکەم حکایت سویلەگەن.
ای طووغان تل! هر وقتدە یاردەمك برلە سینك
کچکنەدن طبشقە چقغان، شادلغم قایغم مینم.
ای طووغان تل! سیندە بولغان ایك ئلك قیلغان دعام:
«یارلوّ قاغل دیوب اوزم هم ئەتکەم، ئەنکەمنی خوُدام.»

سوزلر:

طووغان تل، آنا تلی. طووماق، طوومش (طوومشدان شولای)، آی طوودی (توّباش چقدی)، ئەنی (ئەنکەی، ئەنکەی، ئەنکەم = ئەنکەیم). آرقلی (آرقاسندە)، آرقلی (صو آرقلی، آشا). کوّیلەمەك (جرلاماق؟). آنناری (آندان آری، آندان صوك، صوکرە). حکایت (ئەکیەت). وقت (چاق، زمان). یاردەم، یاردەم صوراشاق، یاردەملەشمەك، یاردەم قیلماق.

یاردەمسز کشی (یاردەم اینەی طۇرغان کشی). شادلق (شاتلق). شاد، شاد کشی (قایغیسز کشی). دعا (صۇراو، تلەك). تلەمەك (ساباق اوقونی تلیم). تلەنمەك (خیر صۇراماق).

۵) باسقچ.

بر باسقچ استینەگە سۆیەلوب قویلغان ایدی: آنڭ باسملاری بردەی بولسەدە، یوغاردەغی باسم توبەندەگی باسمغە قاراب، «مین سیندن یوغاری طۇرام» دیوب ماقتانا باشلادی: شول چاقدە، اوزوب باروچی بر کشی باسقچنی ئەیلەندروب قویدی: یوغاریدەغی باسم توبەن تۆشوب، توبەندەگی باسم یوغاری مندی.

سوزلو:

باسم، باسما، باسو، باسقچ. باسمتالق، سۆیمەك. سۆیەمەك، سۆیم، سۆبكم. سۆیدرگچ (سۆیدرو اۆچۆن دیگەن بولوب بیرلە طۇرغان بۆتی).

٦) قارت هم کوزلك.

بر قارت کشی، کوزی ناچارلانغانلقدان، کتاب اوقوغاندە کوزلك کییە ایدی: بر کۆننی بالاسی قارتنڭ یانینە کیلوب «باباقای، میڭادە کوزلك آلوب بیرچی! کوزلك کیگەچ، مین دە کتاب اوقی آلور ایدم» دیدی.

بابای‌ده «یارار بەبکەم، یارار» دیوب، ایرتەگیسی کۆن بازاردان «ئەلپپی» کتابی آلوب کردی.

بابای بالانی یانینه چاقروب «مه، بەبکەم، مه، سیگا کوزلك آلوب کردم» دیوب بالانڭ قولینه «ئەلپپی»نی بیردی.

سوزلر:

قارت، قارتچق (ئەبی). ناچار، ناچارلق، ناچارلانماق (ناچار بولماق)، ناچارلانماق (الـکگی جگەری بتمك)، ناچارلانماق (اولوگه یاقنلانماق). کوز، کوزلەمەك (کوز شەولەسی صیارلق تیشکدن قاراماق، فز کوزلەدی)، کوزلەوك (آتلوب صو چقا طورغان اورن). بەبکە (قاز بەبکەسی)، (بەبکەم = قارافم = بەغرم = آپنالاین = یاراتقاندان ئەیتلە طورغان سوز).

٧) چرکی.

«دنیاده پسنەکدن یاوز قوش یوق؛ باقچاغا بارسەم، آشگا اۆچرارمن» دیوب چرکی بوش کلەت اچینه اۆچوب کردی.

اول آنده نەرسەکوره؟ آنده بورەنەلر اۆستنده، بورالارنڭ قارانغی پۆچماقلارنده، قییق آستلارنده، هر بر ییرده اورمەکوچ اۆیاسن کوره.

سوزلر:

دنیا (عالم، ییر اۆستی). پسنەك (کچکنەگنه قوش). کلەت (آشلق سالا طورغان هم باشقا نەرسەلر قویا طورغان اورن) = آمبار.

بورا (آشلق سالو اۏچۆن کلەتنك اچندە بولنوب، بولنوب قویلغان اورن)=سوسیك، پۏچماق (بۆرچ). قیبق (اۏینك توبەسی)، قیبق (کەکری).

۸) موژیك بلەن قویان.

بر موژیك قوواقلق اچندن بارا ایکەن؛ قوواقلق آراسندە بر قویان کورگەن؛ شوندان صوڭ باشینە بوندی اوی توشکەن: «منە بایورغە وقت ییتدی! بو قویاننی طۏتوب اوترەم؛ تیریسینی بر تەنکەگە ساتام؛ اول بر تەنکەگە کەجە بەتیی آلام؛ اول بەتی اوسوب، یل صاین دورتەر بەتی تابار؛ بو بەتیلر اوسکەچ، آلاردە یل ساین دورتەر بەتی کیترورلر؛ آلارنڭ بارسن‌دە ساتارمن؛ اول آقچاغە بیك شەب یۆرط ساللدرورمن. منە ایرکن طۏرمش!».

موژیك صوڭغی سوزینی ئەیتکەندە، اوزن اوزی اوُنطوب، قچقروب ییبەردی. قویان موژیکنڭ تاوشندان قورقوب قاچوب کیتدی.

سوزلر:

بەتی (کەجە بەتیی، بالا، لاق). ایرکن، ایرکنلك، کیك، کیکلك. دورت، دورتەو، دورتەر (آرالارندە نیندەی آیرما بار؟) کیت، کیتمەك، کیترمەك. کیل، کیلمەك، کیلترمەك (کیترمەك). کیترور = کیلترور).

۹) ایکی ایبدەش.

ایکی مالای اورمانده بارالار ایدی، آلارنڭ قارشینه بر آیو کیلوب چقدی. برسی تیز تیز اورمەلەب آغاچ باشینه مندی؛ ایکنچیسی بر یاققەده کیته آلمی، یول اۇستنده طۇروب قالدی؛ بیچارا، آبدراغانندان، نی اشلەرگەده بلمی، اولگەن کشیگه سابوشوب، بیرگه یاتدی.

آیو آنڭ یانینه کیلوب، ایسنی باشلادی؛ مالای صولش آلوون‌ده طوقتاتدی. آیو مالاینڭ بیتن، قولاغن ایسنەب قارادی‌ده، آنی اولگەن کشیگه ایسەبلەب، آشا تیمی تاشلاب کیتدی. آیو کیتکەچ، آغاچ باشندەغی مالای، کۆله کۆله، ایبدەشندن «آیو، سینڭ قولاغیگا نی ئەیتدی» دیوب صۇرادی.

— قورقنچلی چاقده ایبدەشلرینی تاشلاب کیتکەن کشیلر بیك ناچار کشیلر دیدی.

سوزلر:

ایکی، ایکەو، ایکیشەر. مالای (اشچی کشی)، مالای (اوغل). اورمان، اورمانلق (اورمان اوسکەن یبر). بارو، بارماق، بارماق (قول آیاق بارماغی). تیز تیز = جیتزگنه، اورمەك (چبرقی اوردم)، اوردرمەك، اورم، اورمەکوچ، اورلمەك، اورلو، اورمەلەمەك، اورمەلی گۆل.

۱۰) یالغانچی.

بر مالای قرده سارقلار کوته ایدی؛ بر کوننی، طوقتائه‌لی، بر قزق اشلیم دیوب «بوری کیله؛ بوری» دیوب قچقردی. مالاینك تاوشینه قرده اش اشلی طورغان کشیلر، قایسیلاری سه‌نه‌ك، قایسیلاری چوقمار، قایسیلاری کوسه‌ك طوتوب کیلدیلر. کیلسه‌لر، بر نه‌رسه‌ده یوق؛ مالای یالغانلاب قچقرغان ایکه‌ن. بو مالای شولای ایتوب، بر ایکی ره‌ت کشیلرنی آلدالاغان. بر کوننی، بو مالای چنلاب ده، قوواقلق آراسندان پسو پقنه کیلگه‌ن بر بورینی کورگان؛ قورقوودان «بوری کیله؛ بوری» دیوب، نی چاقلی قچقروب یلاسه‌ده، بره‌وده کیلمه‌گه‌ن. بوری بره‌وده کیلمه‌گه‌نن کوروب، ایرکنله‌ب بوتون سارقنی بووب بترگه‌ن.

سوزلر:

سارق، قوی. کوتمه‌ك، کوتو، کوتوچی، سینك کیلووکنی کوتدم؟ بوری، بوری، بورله‌نگه‌ن، بورله‌نمه‌ك، بورلانماق، بورلاماق، بور. سه‌نه‌ك، آیر، چوقمار، کوسه‌ك، تایاق. چدق، پوسماق، به‌شرنمه‌ك، قاچماق، اشقلانماق، ازی‌اشغی. یلاماق، یلاوق، یلانماق، یلاوچ قر = دالا = صحرا = بالان.

۱۱) آت هم أییه‌لر.

بر باقچاچینك آتی أییه‌سینك بیلك كوب اشله‌تووندن هم ناچار آشاتووندان زارلانا ایدی؛ هر وقت ایكنچی أیه‌گه باروغه تلی ایدی. آنك تله‌گی بولدی. باقچاچی آتینی چولمه‌كچیگه ساتدی. بو آتقه چولمه‌كچیده‌ده بیلك كو... أشله‌رگه طوغری كیلدی. اول تاغن باشقا بر أیه‌گه بازونی خۆدادان تۆنی كۆنی صۆرادی. آتنك بو تله‌گی‌ده بولدی چولمه‌كچی آنی تیرچیگه ساتدی. تیرچینك ایشك آلدینه كرگه‌چ، ایشك آلدنده‌غی آت تیریلرن كوروب، «مینی أشله‌تورگه آلماغان ایكه‌ن؛ مینم تیرمنی‌ده صویوب آلالار ایكه‌ن» دیب بیچارا آت آقروب یلی باشلادی.

سوزلر:

أیه، أیه‌له‌نمه‌ك (خوجا بولماق، ارزینكی اینمه‌ك)، أیه بولماق (سوزبكه أیه بول. طوت). أش، أشله‌مه‌ك، أشله‌تمه‌ك أشله‌تدرمه‌ك، أشچی (أشچی خلق)، أشچه‌ن كشی، أشله‌كسز كشی (أشكه بارامی طورغان كشی). تله‌ك، تله‌مه‌ك، تله‌نچی، تله‌ندرمه‌ك (تله‌نچیلك قیلدرماق)، تاغن (یه‌نه، ده‌خی) شولابوق = شولای‌اوق، تۆنی كۆنی (هامان، طوقتاوسز). تیر، تیرله‌مه‌ك (تیرله‌نمه‌ك) تیری، تیربچی. تیرچه‌ن (تیرله‌وچه‌ن). صویماق (قوی صویدی)، صویماق (تیر بسبن صدروب آلماق).

١٢) اورمه‌کوچ کیله‌چه‌ك کۆننك نیچك بولاچاغن کورگه‌زه؟

کیله‌چه‌ك کۆننك یۆوش یا کی قۆری بولو وینی قۆرطلار آلدان کورگه‌زه‌لر. یا گغر یاواچاق کۆننك آلدنده، اورمه‌کوچ اۆ یاسینك نه‌ق اورتاسنده تیککنه اوطرادر. چبنلر، چرکیلر یه‌شرنه‌لر: شونلقدان اورمه‌کوچ اوزینه آزق ازله‌ونی اویلاب‌ده قارامی. قۆری کۆننی اورمه‌کوچ اوزینك اۆیاسن ره‌تلی هم چلته‌رلر یاسیدر. چبنلر، چرکیلر اۆ چوب یوریلر اورمه‌کوچ ایسه آلارنك ئله‌گوون کۆتوب اوطرادر. منه شونلقدان، کیله‌چه‌ك کۆننك نیچك بولاچاغن اورمه‌کوچکه قاراب بلوب بولادر.

سوزلر:

اورمه‌ك، اوردرمه‌ك، اوردرتمه‌ك، اورمه کوچ، اورمه‌لی گۆل، اورمه‌لی اوله‌ن یۆوش، یۆوشلك، یۆوشله‌ك (چلاتماق ایله یۆوشله‌مه‌ك آراسنده آیرما نی؟). قۆری، قۆریاق. قۆرینماق، قۆری (بوش)، یا گغر (یاغمور). اۆیا، اۆیالاماق. نه‌ق (تۆگه‌لگنه). تیککنه (اشسز). یه‌شرنمه‌ك، یه‌شرنو. یه‌شرنشوب اوینماق (قاچش قاچش اوینماق).

١٣) بالا بلەن کوبەلەك.

بالا: ئەیت ئەلی کوبەلەك!
سویلەشیك برگەلەب،
بو قدر کوب اوچوب،
آرمیسكْ سین نیچك؟
نیچك کون کورمشكْ؟
سویلەب بیرچی تزوب؟
تابالامسكْ رزق؟

کوبەلەك: مین طورام قرلاردە،
بولندە، اورماندە؛
اوینیمن، اوچامن،
یاقتی کون بولغاندە.
ایرکەلی هم سویە،
قویاشنكْ یاقتیسی،
آش بولادر میکا،
چەچەکلر خوش ایسی،
تیك عمرم بیك قسقا:
باری، بر کونگنە،
بول یاخشی، رەنجتمە
هم تیمە سین میکا.

عبدالله توقایف.

١٤) باری‌ده اوزیگه توگل.

بر ئه‌لجیگه‌ن قارت کشی آلما اوُرلقلارینی، اچینه طوفراق طوترلغان، ئه‌رجه‌گه اوطرتدی. قارتننك اشینی قاراب، دووامال بر مالای قارتقه بو سوزلرنی ئه‌یتدی:

«بابای، نیشله‌ب، بولای یوققه ماتاشاسك؟ بو اوُرلقدان آلما آغاچی چغوب، آلما بیرگه‌نچی بیك کوب زمانلار اوته‌چه‌کدر. آنکا چیکلی، بابای، سین طوُرا آلماسسك ایچ؟ آلماسن آشی آلماسسك؟».

— «مین آشاماسام، باشقالار آشارلار: به‌لکی سیکاده بره‌ر آلماله‌گه‌ر؛ سین‌ده بابایںی یاخشی سوز بله‌ن یاد ایته‌رسك».

سوزلر:

ئه‌لجیمه‌ك (حال بتمه‌ك)، ئه‌لجو، ئه‌لجی (ئه‌لجی مه‌لجی کیلوب). طوفراق (طوزان طوفراق)، طوفراق بولماق (کوُل بولوب بتمه‌ك). ئه‌رجه (یه‌شچیك)، اوطرتماق (باقچاغه آغاچ اوطرتدم). دووامال (ایسه‌بسز، اشنی اویلاب اشله‌می طوُرغان کشی). دووامالّلانماق (دووامالّلققه سالشماق)، دووامال (جوله‌ر). ماتاشماق (قولندن کیلمه‌گه‌ن اشکه طوُتنماق)، ماتاماق، ماتاو، ماتاشدرماق. اوُرلق، اوُرلقسز، بوُدای اوُرلغی، تاری اوُرلغی. یاد ایتمه‌ك (ایسکه توُشرمه‌ك)، یادلاماق (ایسینه آلماق)، یادلانماق.

۱۵) کشینك بایلغی.

بر یارلی کشی اوزینك طورمشندان ایگره نه باشلادی:

— الله تعالی هر کمگه بایلق بیرگه‌ن؛ بر میگاغنه هیچ بر نه‌رسه بیرمه‌گه‌ن. مین شر یالانغاچ؛ نیچك ترکلك ایتیم؟

آنك بولای زارلانووینی بر قارت ایشتوب،

«ای انیم، سین اوزکنی شولای یارلی دیوب اویلیسکمنی؟ خدای سیکا یه‌شلك هم ساولق بیرمه‌گه‌نمنی؟» دیدی.

— آنیسن بیروگه بیردی: ساولغم هم جگه‌رلکم ایله ماقتانا آلام.

قارت آنك یانینه تابا کیلوب. قولندان طوتدی‌ده، «مك تنگه‌گه اوك قولکنی کیسه‌رگه بیره‌سکمی؟» دیوب صورادی.

— کیسدرمه‌س ایدم.

— صول قولکنی؟

- صول قولمنی‌ده بیرمه‌س ایدم.

— اون مك تنکه بیرسه‌لر صوقر قالورغه کونه‌سکمی؟

— الله ساقلاسون، نی چاقلی آقچا بیرسه‌لرده صوقر قالور حالم یوق.

— شولای بولغاچ، نی اوُچوُن زارلاناسڭ؟ منه، سین‌ده نی چاقلی بایلق بار.

سوزلر:

ایکره‌نو، (نه‌رسه‌دن نه‌رسه‌که؟) ایکره‌تمه‌ك (کمنی؟) زارلانو، زارلاندرماق، زاری (موڭ). هیچ بر نه‌رسه = بر نه‌رسه‌ده. شر یالانغاچ (بۆتۆنله‌ی، بر نه‌رسه‌سز قالماق)، انی (یه‌شی کچکنه کشی)، اول (اۆ یا، یۆمران انی)، یه‌ش (کوز یه‌شی)، یه‌ش (قارت توگل)، کوز یه‌شی تۆشمه‌ك (قهر صوقماق)، جگه‌رلی (کۆچلی)، کیسمه‌ك، کیسم (بر کیسم ایت)، کیسه‌ك، کیسمه‌ك (صو سالا طۆرغان آغاچ ساوت)، کیسمه‌ك (سورکی کیسۆب ئه‌یت)، کونمه‌ك (رضا بولماق)، کونو، کوندرمه‌ك، کونگچ، کونملی (سوز ئه‌یتوب، طڭلانۆرلق کشی).

۱٦) بالالار تاوشی.

قۆیاش چقدی نور بالقدی
ته‌ره‌زه‌دن هم قالقدی
اویان آتام، آتام اویان
اویانورغه وقت ییتدی.

بزلر تاتارنڭ بالاسی
قایده بزنڭ خان قالاسی؟

بارده بتمش، بارده اوتمش؛
اینلدی بزلر نی قیلاسی؟

اوقوت مینی، عزیز آتام!
یوقسه ایسه، مین تاشدای قاتام؛
هیچ نی بلمه‌ی هیچ نی کورمه‌ی،
اختیارسز ئه‌ره‌م یاتام.

یلاتما‌گز بز یه‌شلرنی!
توکدرمه‌گز کوز یه‌شلرنی!
زینهار آتام، آتام زینهار،
اوقوتوگز بز یه‌شلرنی!

تجیب دوماوی.

سوزلر:

بالقوماق (بافترماق)، بالقوماق (نوری تورلی یافقه چه‌چلوب طورماق). قالقماق (کوته‌رلمه‌ك)، اوبانماق (یوقودان) اوباو (یوقلامی)، اوباو (هر نه‌رسه‌نی بلوچه‌ن)، اویاتماق، اویاندرماق. حان (بادشا، باطشا دیوب سویله‌نه)، قالا (قلعه) = شهر، قالاماق (تزمه‌ك. شهر معناسنده بولغان قالا تزمه‌ك معناسنده بولغان قالاماقدان آلنووی فریبدر؛ دیمه‌ك قالا تورکی سوزی). تاشدای (تاش کبك). اختیارسز = تله‌ودن طش.

١٧) تاوق بله قارلۇغاچ.

تاوق يلان كوكەيلرن تابدی؛ آندان بالا چغارماقچی بولدی. قارلۇغاچ بونی كوردی‌ده، «ئەی، آقلسز! سين آلاردان بالالار چغاررسڭ؛ براق، آلار اوسوب بييتكەچ، ايڭ ئللك سينڭ اوزيڭه زيان كيترورلر» ديدی.

سوزلر:

يلان (بلان كبك كشی). بلانلانماق. كوكەی = بۇمرقا. زيان، ضرر، زيان كيترمەك، زيانلانماق، زيانلاش، زيان كورمەك.

١٨) بۇلان هم بالاسی.

بۇلان بالاسی آتاسينه ئەيته: «ئەتكەی سين أتدن زور هم آندان جيتزرەكسڭ؛ سينڭ زور موگزلرڭده بار. موگزلرڭ بلەن سۇزوب اوزڭنی قوطقارا آلاسڭ ايچ».

بۇلان كۆلدی‌ده، «دۇرست ئەيتەسڭ، بالام! براق، مين أتلرنی كورگەچ، اويلارغه اۇلگرميم؛ يۇگرورگه طۇتونام» ديدی.

سوزلر:

بۇلان، پۇشی. أت (أت اۇره، اوولی، شكشی)، أتلەندرمەك، أتلەنو. جيتز، جەهەت، جلدام، تيز. سۇزمەك (صبير سۇزدی)، سۇزمەك (بۇلغانچق صونی سۇزدم).

۱۹) تۆلکی هم یۆزم ییمشی.

تۆلکی یوغاری‌ده آسلنغان یۆزملرنی کوردی؛ یۆزم ییمشلرینه کوزی قزدی. آلارنی آلورغه بیك کوب طرشسه‌ده، بولدرا آلمادی. شوندان صوڭ، اوزینڭ اَزالانووِن بترو اۆچۆن، «آلار پشمه‌گه‌نلر ئه‌لی» دیدی.

سوزلر:

تۆلکی، تۆلکیلەنمەك (تۆلکیلەنمە، اول نەق تولکی). آسماق. آسلماق، آسلنماق، آسلندرماق. قرماق، قزدرماق، قزقماق، قزقدرماق. بولماق، بولدرماق، بولدماق (آنم آرنق بارا آلمی، بولدردی). أزا، أزلانماق، آزالاندرماق.

۲۰) خوجا هم یالچیلار.

ئه‌ته‌چلرنڭ ایرته تاڭ بله‌ن قچقرولارندان خوجا اویانا؛ هم یالچیلارن اویاتوب، أشکه قوشا ایدی.

ایرته تاڭ بله أشکه طۆتۆنو یالچیلارغه بیك آور طۆیلدی. آلار خوجالارینڭ ایرتوك طۆروون ئه‌ته‌چلردن کوردیلر.

سوزلر:

خوجا، أیه، خوجالانماق، أیه‌لەنمەك، أیه‌لەشمەك (اول بزگه بیك ایه‌لەشکه‌ن). ئه‌تەچ، ئه‌تەچلەنمەك. ایرته (ایرته‌گه). ایرته‌ن (ایرته‌نچەك)، ایرته (ساباققه باروغه ایرته). یال (یال ایتدم)، یالچی، خدمتچی، اشچی، مالای، یاللاماق، یاللانماق.

٢١) يالغانچينكٔ جزاسی.

بر كشی يالغانلاوی بلەن كشيلرنی اينتكدروب بترگەن. بو كشينكٔ يالغانلاوندان قۇطلو اۇچۇن هر كم بر يول ازلی باشلاغان. آرادان بر‌ەوی «يالغانچينكٔ جزاسی آنكٔ بر سوزينەدە أشانماو» ديدی.

ئەيتكەن بر سوزينە برەودە اشانماغاچ، يالغانچی اوزينكٔ ئەشەكی عادتن تاشلاغان.

سوزلر:

يالغان، يالغانلاماق (آلداماق بلەن يالغانلاو آراسندە نيندی آيرما؟). اينتگو، اينتكمەكٔ، اينتكدرمەكٔ بتو، بتمەكٔ (صو بتدی، كييم تگلوب بتدی، مالن يوق اورنغە طۇتوب بتردی). از، ازلەمەكٔ (مين سينی ازلەدم، ازلەدم: تابا آلمادم. مين پچاق بلە تەرەزە تۇبن ازلەمە)، ازلەتمەكٔ، ازلەتدرمەكٔ ئەشەكی = ناچار = يامان.

٢٢) تييشسز صۇراو.

بر بالا بر تۇرگەكٔ آلوب بارا ايدی؛ آشا ايبدەشی اۇچراب، «نەرسە آلوب باراسكٔ» ديوب صۇرادی.

بالا: «ئەيتورگە ياراسە، تۇروب بيرمەسلر ايدی» ديدی.

سوزلر:

تورگەك، تورمەك، توردرتمەك، توركم (بر توركم قوی یوری).
ایب، ایبلی، ایبدەش.

٢٣) بزنك اویدەگیلر.

بزنك اویدە آلتی کشی بار: ئەبی، ئەتی، ئەنی، آپا، آبی هم مین اوزم.

ایرتەنگی چەیدن صوڭ ئەتكەی بازارغە چغا، یە برەر اشكە طوتونا آبی بلەمین ایرلر مكتبینە كیتەبز؛ آپای قزلار مكتبینە بارا. ئەبی اویوق بەیلی، قای چاقدە كتاب اوقی. ئەنكەی اویلرنی جیەشدرا، بزگە آش ئەزرلی.

سوزلر:

اوی، اوی. (اوی سالدرماق، اویدە قالدی، اویغە قالدی).
آپای، آپا (آپایم، آپای)، طوتا، طوتای، طوتاش (طوتام، طوتایم، رابعە طوتاش، عائشە خانم). اوز، اوز سوزی، اوزلك.

٢٤) آرسلان تیریسن یابنغان ایشەك.

ایشەك آرسلان تیریسن یابنوب چقدی: هر كم آنی آرسلان دیوب اویلادی.

کشیلر. جەنلكلر قاچدیلار، یەشرندیلر. كو چلی

جیل کوته‌رلدی‌ده، تیرینی اۋروب تۋشردی؛ تگی جه‌نلکنك ایشه‌ك ایکه‌نلگی بلندی. یه‌شرنگه‌ن کشیلو چقدیلارده، ایشه‌کنی قیینارغه طۋتندیلار.

سوزلر:

ایشه‌ك (آی ایشه‌ك، ابرته‌نگی اۋچۋن ایشه‌کده قایغرا). تیر، تیری، تیری ایله‌ن. یابماق، یابنماق، یابندرماق، یابدرماق، یابشماق (یه‌بشمه‌ك). جه‌نلك، حیوان، طۋوار، جانوار (یانوار). یه‌شرمه‌ك، یه‌شرنمه‌ك، یه‌شرندرمه‌ك.

۲۵) بالق هم بالقچی.

بالقچی بر بالق طوتقان ایدی. بالق تلگه کیلدی: «کوره‌سنك ایچ، مین بیك کچکنه: میندن سیکا کوب فایدا بولماس. سین مینی صوغه ییبه‌ر؛ مین آنده زور بولوب اوسه‌رمن‌ده، شوندان صونك مینی طوتارسنك. سیکا کوبره‌ك تابش بولور».

بالقچی ئه‌یته: «سین احمق ایکه‌نسنك. سینك اوسکه‌نکنی کم کۋتوب طورور؟ کوبنی کۋتوب، آزدان قۋری قالور حالم یوق».

سوزلر:

بالقچیلق. اوسمه‌ك (گۋل اوسدی)، اوسمه‌ك (سین بیك اوسوب کیتمه، ئه‌لی!)، اوسدرمه‌ك. فایدا (فائده)، تابش. احمق، احمقلانما، احمقلاندرماق.

قۆری، بوش، قۆری (بو کیبکەن؛ بیك قۆری ایکەن). قۆر بماق، قۆر بتماق.

۲۶) کورو هم سیزو.

اشاره بارماغڭ اۆستینه اورتا بارماغڭنی قوی. شوندان صوڭ ایشلگان بارماقلارڭ بله کچکنه‌گنه شارنی ئەیلەندر. اوزڭ قولیڭا قاراما. شول چاقده سینڭ بارماقلارڭ آستنده ایکی شار باز کبك طۆیۆلور. کوزڭ بله قاراساڭ، بارماق آستلارڭده برگنه ایکەنن بلۆرسڭ. بارماقلارڭ آلدادیلار، کوز دۆرسلەدی.

بیك یاخشی سۆرتلگەن زور کۆزگیگه قارا؛ کۆزگی آرتنده ایشك، تەرەزە هم باشقا ئەیبر بار کبك کورنور. قولڭ بلەن کۆزگیگه تۆرتوب قاراساڭ، آنڭ آرتنده بر نەرسەده یوقلغن آڭلارسڭ. کوز آلدادی قول تۆزەتدی.

سوزلر:

باش بارماق، اشاره بارماغی، اورتا بارماق، آتسز بارماق، چەتی بارماق. ایشمەك (چیرقی ایشدم). ایشمەك (کۆیمەده ایشدم)، ایشمەك (اۆیلگەن اوطن ایشلدی)، ایشمەك (کوب سویلەب، ایشدڭ ایندی)، شار، توگەرەك. دۆرسلەمەك، دۆرسلەتمەك. تۆزەتمەك، تۆزەتدرمەك، تۆزەیمەك، تۆزەیتدرمەك.

۲۷) توُلكی بله كه‌جه.

كه‌جه چوگوب، آلدینغی تزلری بله تزله‌ندی‌ده، قوُییدان صو أچه باشلادی. صونی چیكدن طش كوب أچدی. قوُرساغی زورایوب، آورایدی. كیری طوُرماقچی بولغان ایدی، اورنندان قوزغالا آلمی یلی باشلادی. توُلكی، بونی كوروب، ئه‌یته: «ای دیوانا، دیوانا، ساقالكده‌غی یوُنلارك چاقلی باشكده عقلك بولسه. توُشمه‌سدن ئلك چغووكنی اویلار ایدك».

سوزلر:

چوكمه‌ك، چوكدرمه‌ك (توُبه چوكدی، آت یاندی). تزله‌نمه‌ك، تزله‌ندرمه‌ك، تزله‌ندرمه‌ك (آنی مین اوز یمه تزله‌ندردم، بوی صوُندردم). چیكدن طش = ایسه‌بسز = بیك كوب = چیكسز كوب. آور، آورایماق، آورابتماق، آورایماق (اول خه‌زر بر آز آوورایغان، جیلپنچه‌ك توگل).

۲۸) قویانلار هم باقالار.

بر چاقده قویانلار برگه جییلشوب اوزلرینك ناچار كوُن كوررولرندن زارلانشا باشلادیلار. — «كشیلرده، باشقا یاوز جه‌نلكلرده بزنی اوتره‌لر، هامان قورقنچده طوُرغانچی بر یولی اولگه‌نبز یاخشی. ئه‌یده‌كز، صوغه باتوب اولیك!».

شولای ایتوب. قویانلار کول بو یینه کیتدیلر. یارغه یاقنلی باشلادیلار. قویانلارنڭ کیلگەن تاوشلارینی ایشتوب باقالار صوده باقلدی باشلادیلار. بر قویان بولای سوزگه کرشدی: «طوقتا کز، ایبدەشلر! صوغه باتوب اولمی طۇریق ئەلی: کوره-سزمی؟ باقالارنڭ طۇرمشلاری بزنڭ طۇرمشدان‌ده ناچار ایکەن، ــ آلار بزدن‌ده قورقالار ایچ».

سوزلر:

زارلانماق، زارلانشماق. صوغه باتوب اولمەك (صوده طۇنچقوب اولمەك). بوی (اوزنلق)، بوی (کشینڭ بویی)، بوی (چیت)، یار (بلغا جیلی، کول چیتی، قری). یار (دوست)، یارلیقاماق، یارلیقاو. باشلاماق، باشلانماق، باشلانماق، باشلامـاق (کرشمەك). باقلداماق (باق باق قچقرماق)، باقلداماق (یوبقه بارغه قچقرماق).

۲۹) یالقاو.

اشچیلر آراسنده بر یالقاوی بار ایدی. اشچیلر آشارغه اوطردیلار؛ آلارنڭ آلدینه بر اۇیم بلن کیتروب قویدیلار. آرادان برەوی «بو چاقلی بلن کمگه؟» دیدی. یالقاو اشچی «آلار میڭا» دیدی. بلندن صوڭ، زور تاباق بلەن شورپا کیتردیلر. تاغن‌ده برەوی «بو شورپا کمگه؟» دیدی. یالقاو:

«اول شور پامیگا دی. آشاب بترگەچ، اشکەکیتدیلر. آرالارندە زورراغی «یە، یگتلر، ایگننی کم صوغار؟» دیدی. یالقاو: «مین آنی اشلەمیم؛ بر اشم بار ایندی» دیدی. «آشاغاندە هر آش سیگا ایدی. اشکە کیلگەندە تالملی باشلیسك ایکەن. بزگە آندی ایبدەش کیرەکمی» دیوب آرالاردان قووب یبەردیلر.

سوزلر:

بو جاقلی = بو تبکلی = بو قدر. نەریلکە، تاباق (بیك زور بولسە، چارا دیلر). شورپا — شولپا. ایگن صوقماق. ایگن تابتانماق، ایگن باسدرماق. تالم تالملی، تالملاماق، تالمسز. قووماق، قوودرماق، قوودرتماق، قووش. قووشماق، قووش (پچەندن قووش یاسادم)، قووش (بو قاربوزنك اچی قووش ایکەن).

۳۰) هنر تاماق طویدرور.

بر آولدە تیمرچی بار ایدی. اول اشلەگەندە آنك یانینە بر بای بالاسی کیلگەلی. تیمرچینك اشن قاراشدرغالی ایدی. تیمرچی: «ای بالا، تیك قاراب طورغانچی اشلەرگە اویرەن» دیدی. بای بالاسی ئلگرەك کولوب یورسەدە، صوکندان قزق اوچون تیمرچیگە بولوشا باشلادی. ایتك قاداغن یاسارغە اویرەندی. بر آز زاماندان صوك بای بالاسی بولدی.

آشارينه بر نه‌رسه‌ده قالمادی؛ آولده هیچ اش تابا آلمادی؛ بر كۆننی ايتكچيلر يانينه باردی. آلار ايتك ـ قاداقلارن يراق قالادن آلدرالار ايكه‌ن ايتك ـ قاداقلارن ياسی آلووی بای بالاسينڭ ايسينه تۆشدی؛ اول قاداق ياسارغه طۆتندی. شوندان صوڭ، آنڭ طۆره‌شی بر آز ره‌تله‌ندی. ئه‌چلك قايغيسی بتدی.

سوزلر:

نيمر، نيمرله‌مه‌ك، نيمرچی (نيمردن ئه‌يبر ياساوچی، نيمر ساتوچی). بواوش، بواوشچان، بولوشماق (ياردەم ايتمه‌ك) بولوشماق (هايارماق، قوطرماق). بۆلو، بۆلمه‌ك، بۆلدرمه‌ك (مالی بتمه‌ك، بايدان يارلبلقه ئه‌ورلمه‌ك)، بۆلدرمه‌ك (بۆزماق). قاداق (بر قاداق چه‌ی)، قاداق (كبيم ئۆلرگه قاداق قاقدم)، قاداقلاماق (قاداق قاقماق، اولچه‌مه‌ك).

٣١) چيكله‌وكلر.

بر كشی ايكی اوغلينه چيكله‌وك بيردی. چيكله‌وكلر تار موينلی چولمه‌كده ايدی. زور اوغلی قولن طغوب، چولمه‌كدن چيكله‌وك آلدی. كچكنه‌سی‌ده چيكله‌وك آلماقچی بولوب، قولن چولمه‌كه طقدی؛ اووچينه صيیغانچی اووچلادی‌ده، آلماقچی بولدی. قولی چولمه‌كدن چقمی. شوندان صوڭ اول يلارغه

طۇتندی. آتاسی بونی کوروب، کۇلدی‌ده، «بالاقایم، اووچکده‌غی چیکله‌وکلرنك بر آزن تاشلا؛ آندان صوك قولـكنی تارتوب آلا آلورسك» دیدی.

سوزلر:

چیکل‌وك (چیکل‌وك واتماق، کون باغش بارماق). اووچ، اووچلاماق. صیماق (بو ساوتقه اوچ چیلك صو صیبا)، صیماق (سین بزنك آراغه صیبارسك ئه‌لی)، صیباماق (بورك باشقه صیبا)، صیبدرماق. بر آزن = بر چاقلبسن = بر قدرلبسن. تاشلاماق (آقاچنی صوغه تاشلادم)، تاشلاماق (اوبناونی تاشلادی)، تاشلاتماق، تاشلاتدرماق.

٣٢) باو.

ایکی بالا اورامدان بارغانده بر باو تابدیلار. باو بیك چرك ایدی. آلار اوز آرا باو اۇچۇن تالاشا باشلادیلار. برسی: «بو باو مینیکی» دی، ایکنچیسی: «سینیکی توگل، مینیکی» دی. ایکه‌وی باونك ایکی اۇچندان تارتوشا باشلادیلار. تارتوشا طۇرغاچ، چرك باو اۇزلوب کیتدی‌ده، ایکه‌وی ایکی یاققه باروب تۇشدی. اۇستلری پچراندی؛ برسینك کولمه‌گی‌ده یرطلغان ایدی.

سوزلر:

اورامدان بارو = اورام بویلاب (بوینچا) بارو. باو، آرقن. چرك، چریمه‌ك، چریتمه‌ك. اۇچ، اۇچلاماق، اۇچلاتماق (دیگـگزنك اۇچی، قریبی یوق). تارتماق، تارتوشماق. پچراق = بلچراق پچراتماق.

۳۳) طوٗرنا هم آییس.

طوٗرنالار اوسوب طوٗرغان ایگنلرنی آشیلار ایدی؛ شونلقدان ایگنگه بیك کوب زیان کیتره‌لر ایدی. ایگن ئیه‌سی طوٗرنالارنی طوٗتارغه آو قوٗردی. کوٗنلرنڭ برنده شول آوغه بر نیچه طوٗرنا، آلارنڭ آراسنده، بر آییس‌ده ئله‌کـکه‌نلر. تـگی کشی آلارنی اوترمه کچی بولغان ایکه‌ن. آییس تلـگه کیلوب «مین طوٗرنا توگل؛ مینی اوترمه؛ مینم طوٗرنا توگلـگم یوٗنمدان‌ده بیلـگیلی» دیدی.

تـگی کشی: «مین سینی طوٗرنالار بله برگه طوٗتدم؛ هم طوٗرنالار بله‌ن برگه سینی‌ده اوتره‌م» دیدی.

سوزلر:

ایگن، ایگنلك (ایگن ایکمه‌ك، چه‌چمه‌ك). شونلقدان = شونڭ اوٗچوٗن = شوڭا کوره. آو، طوٗزاق، آولاماق، آوچی، آوچیلق قیلماق. ئله‌کمه‌ك، ئله‌کدرمه‌ك (ئله‌کمه‌لی کشی).

۳۴) تله‌نچیلر.

کچکنه چاغمده مینی صوقر تله‌نچی بله‌ن قورقتالار ایدی؛ بر بر یاراماغان اشم بولسه، «منه، صوقر تله‌نچی کیله سینی شوڭار بیروب جیبه‌ره‌بز» دیلر ایدی. شونلقدن، مین صوقر تله‌نچیلردن بیك قورقا ایدم.

بر کۇننی ساباقدن اۇیگه قایتسام، بزنڭ اۇینڭ ایشگی تۇبنده صوقر ایکی تله‌نچی اوطرا، مین نیشله‌رگه‌ده بلمه‌ینچه آبدرادم: کیری جۇگرب کیته‌رگه‌ده قورقام، منه ایندی، آلار مینی طوتوب آلالار دیب اویلاب طورام. آلارنڭ یانندان اوزوب کیته‌رگه‌ده قورقام.

کینه‌ت آلارنڭ برسی آیاق اورا قالقب، مینم قولمدان طوتدی دا. «ای جگت! بزگه خه‌یر بیر ئه‌لی!» دیدی. مین تیز ره‌ك قولمنی طارتوب آلدمده، ئه‌نیمنڭ یانینه یۇگرب باردم. ئه‌نیم میگا، تله‌نچیلرگه ایلتوب بیر دیب، کومه‌چ هم آقچا بیردی؛ مین آلارغه ایلتوب بیردم. تله‌نچیلر بیك قوواندیلار، هم دعا قیلا قیلا کومه‌چنی آشی باشلادیلار.

بایاغیناق، مینم قولمنی طوتقان تله‌نچی یه‌نه‌دن مینم قولمنی طوتدیدا «بیرگه‌ن کومه‌چڭ بیك ته‌ملی؛ خۇدای تله‌گـکنی بیرسن» دیدی هم مینم قولمنی چوب ایتدرب اوبب آلدی. اول تله‌نچی میگا بیك قزغانچلی طیبلدی. هم شول چاقدن بیرلی صوقر تله‌نچیلردن قورقمی باشلادم.

سوزلر:

ایشك توبی (باسقچ). کیری = آرتقه تابا. اوزماق، اوزدرماق، اوزشماق، اوزش. آیاق اورا قالقماق = آیاقی بله باسب طورماق. جگت (یکت). جگتلك (جگتلك ایتدی). خەیرلو خبر صدقه). بابا، باباقی، باباغیناق = بابافی چافده. چوب (اوبکەن چاقده ایشتلگان تاوش). طیماق (اول اشنی اشلەودن طیدیلار)، طوبماق (سبزمەك، مین آنی طوبدردم)، طوبدرماق (مین آکا طوبدرماینچه).

۳۵) تلەنچی.

قش بوران، سالقن هوا، یافراق قدرلی قار توشه
جیل قووا قارنی هاماندە، قار توشەم دیب طارتشا

صزغرا جیل، اژغرا، تیك قار بورانن آرتدرا
شول وقت مسجد قاتندە دۆم صوقر بر قارت طورا.

کیچەکۆندز اوشبو ییردە، تەڭرینك یازمش کۆنی
قاپچغن طوتقان، صورانا جەیوکۆز، یاز، قش کۆنی.

قزغانچ حال قزغانچ حال. بیك قیین بیت، بیك قیین؛
بیرسەڭز چی بر تیین تیك. تەنکەتوگل بیت»تیین».

ئەیتسەم ئەیتیم ایندی سزگه: بو کشی بیك بای ایدی،
اچکەنی باللدن شیکەردن، آشلاری تیك مای ایدی.

بر زمان طوتقان ایدی شهرتلەریدە دانلاری
بو صوقر قارتنك قازان، خان کیرمان، آسترخانلاری،

اول کیبتلر، مین سیگائه‌یتیم، اول حسابسز ماللاری
قایسن آلساڭ، شونسی حاضر: گلله‌ریمی، آللاری؟
اول طرویقا آتلاری، اول بیك ماتور فایتونلاری
قایده اول تۇلـکی طولبلار، قایده آی های طونلاری.
شه‌ر ایدی! بیك شه‌ب ایدی! مین شوندن آرتق نی دییم
شر یالانغاچ بیت کوره‌مسز بیرسه‌گز چی بر کییم.

عبدالله توقایف.

سوزلر:

قش قشلاماق (قش اونکه‌زمه‌ك)، قشلاو (قش کۆنی طورا طورغان یبر) قدرلی (چاقلی) دوم (بۆتۆ ناه‌ی). کۆندز (تۆن توگل). ته‌گری = خۆدای = الله. تبك (فقط، گنه)، شه‌رت = دان. کیبت = دکان. آل (آل توسده)، آللانماق (آل توسکه کرمه‌ك)، آلده گۆل (هر اشی ئه‌یبه‌ت، بیك باخشی). آی های (عجبله‌نگه‌نده ئه‌یتله طورغان سوز). دیمه‌ك (ئه‌یتمه‌ك). شر یالانغاچ (اۆستنده بر نه‌رسه‌سیده یوق). بیرسه‌گزچی (زینهار بیرگز).

٣٦) حیوانلارنڭ تالاشووی.

آت، صییر هم آت اوز آرا تالاشدیلار: آلارنڭ قایسیسن ایه‌لری سۆیه؟

آت ئه‌یته: «ئه‌رینه. مینی سۆیه چونکه مین آنڭ ییرن سۆره‌م، هر تۆرلی یۆکله‌رن تاشیم. اول اوزی تله‌گه‌ن ییرینه بارو اۆچۆن میڭا آتلانب یۆری.

مینسز بزنڭ اییه‌بز برده کۉن کوزه آلماس ایدی».

صیبر ئه‌یته: «مین آنڭ بۉتۉن اۉی اچلرن سۉتم بله‌ن طویدرام؛ مین بولماسام، آنڭ بالالاری هه‌نوز قوری هم قاتی کومه‌چ بله‌نگنه کۉن کیچررلر ایدی».

أت ئه‌یته: «یوق، ایکیگزده یاڭلشاسز. اول مینی یاراتا: مین آنڭ بۉتۉن مالینی ساقلیم؛ مین بولماسام، سزنیده ئه‌لله قایچان آلوب کیته‌رلر ایدی».

آلارنڭ تالاشقانلارن اییه‌لری طڭلاب طوردیده، بولای دیدی: «سزنڭ هر برگز میڭا کیره‌کلی هم سزنڭ هر برگز اوز اورنگزده یاخشیسز».

سوزلر:

تالاشماق، تالاشدرماق، تالاشوچی، تالاشدروچی، قای، قایو، قایسی، ئه‌ربته = البته، ئه‌ربته (ئبیی، چنلابده، عربچه البته اورنینه تورکچه بولغان «ئه‌ربته» سوزن تشبیع ایتمه‌ك لازمدر)، سورمه‌ك، سۉردرمه‌ك، سۉرمه‌ك (آنی بو قالادن سۉروب جیبه‌ردیلر)، یۉك، یۉکچی، یوکله‌مه‌ك، یۉکله‌تمه‌ك، یۉکله‌تدرمه‌ك، یۉکله‌مه‌ك (اوز اۉستینه آلماق). برده = هیچ بر = برچاقده‌ده = بر تۉرلیده. طویماق، طویدرماق، طویدرماق (یالقدرماق). قوری (یووشسز، دمسز). یاڭلماق (یاڭغلماق)، یاڭلدرماق، یاڭلدرتماق، یاڭلشماق، یاڭلشو. یاراتماق (سۉیمه‌ك)، یاراتماق (کوڭلگه اوشاماق)، یاراتماق (یاساماق)، یاراتماق (آتنی به‌یگیگه یاراتو). ساقلاماق، ساقلاطماق، ساقلانماق، ساقچی.

بتدی.

قدرلی مینوتلر	رومان	فاتح	امیرخان	اثری	بهاسی	۲۵	تین.
حیات I	»	»	»	»	»	٤٠	»
طانشدق	»	»	»	»	»	١٤	»
واق توبه‌ك	»	»	»	»	»	۱۲	»
خلق قزلری	»	»	»	»	»	۱۰	»
عرفه کیچ توشمده	»	»	»	»	»	۵	»
فتح‌الله حضرت	بردن بیشکه قدر	»	»	»	»	۱۲	»
کوکل کوزگیسی	شعر	ع. عارف		»	»	۱۰	»
شوره‌لی قارغاغان آول		ع. عبیدی		»	»	۱۰	»
باشقرد قزی ماهی نور		»	»	»	»	۱۲	»
طرش بالا		هاجر ابراهیموا		»	»	۱۲	»
کوبلر تاریخی وجرلار	بردن بیشکه قدر				»	۵ شر	تین.
ایدل وقاما نهرنده یولداش					»	٤٠	»
آلدانمه قزل آلماغه	شعر	م. اوتماصی		»	»	۸	»
یاپونلر نیگه ایمان کیتره‌لر؟		روسچه‌دن ترجمه			»	۷	»
توتون			»	»	»	۵	»
هند ایلی			»	»	»	۷	»
ایل فرشته‌سی		ع. صنعتی اثری			»	۲۵	»
دانکبحوت		لطفی عادل		»	»	—	»

یول کتابخانه‌سی نشریاتندن

مکتب کتابلری:

مسائل حساب II کسر ی. خلیلی اثری بهاسی ۲۵ تین.
مسائل حساب III تناسب « « « « ۳۰ «
آنا تلی I قرائتدن ع. عصمتی « « ۱۵ «
حساب مسئله‌لری « « « « ۵۰ «
آلتون تاج قرائتدن م. اوفه‌اسی « « ۱۵ «
قزلار قرائتی ظ. بشیری « « ۱۵ «
به‌له‌که‌ی جغرافیه م. نخری « « ۱۵ «
عملی ونظری علم حساب « « « « ۵۰ «
کیمیا I ع. شناسی « « ۷۵ «
قصقه‌چه جغرافیا رشدی صنفلر اوچون ز. امین « « ۳۰ «
صرف ترکی ترتیب جدید ح. کبوتری « « ۱۲ «
اخلاق رشدی اوچون ق. عبدالرحمن « « ۲۵ «
یاڭا مکتب I قسم ع. د. « « ۱۲ «
« « II « « « « « ۲۰ «
« « III « « « « « ۲۵ «
مکتب املاسی « ۱۰ «

بهاسی 15 تین.

مراجعت ایچون آدریس: Казань, „ЮЛЪ"